

BELEIDSNOTA OMTRENT HET GEBRUIK VAN PROEFDIEREN IN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK EN ONDERWIJS

(goedgekeurd door de Raad van Bestuur van 13 januari 2017)

BELEIDSVERKLARING

1. Het motto van de Universiteit Gent is 'Durf Denken'; durven inzetten op het bouwen aan een kennisinstelling die niet enkel vooruit denkt maar tevens zichzelf in vraag stelt en resoluut kiest voor authenticiteit. In onderzoek zijn wetenschappelijke nieuwsgierigheid, innovatie en academische vrijheid daarom centrale waarden voor onze organisatie. We stimuleren onze onderzoekers om innovatief als pioniers in hun eigen onderzoeksdomein te staan, om nieuwe opportuniteiten na te streven en geven een platform aan andersdenkende stemmen. Op vlak van onderwijs vertaalt dit motto zich in het onderwijsconcept Creatieve Kennisontwikkeling waar onder andere een kritische houding, het aangaan van uitdagingen en een sterke communicatie centraal staan. Deze houding resulteert vaak in succesvolle projecten die kwalitatief sterk onderzoek en onderwijs genereren. Pionierswerk vereist echter ook de nodige aandacht voor waarden als integriteit en ethiek. Vernieuwend onderzoek en onderwijs roepen immers vaak ethische vragen en uitdagingen op. Universiteit Gent streeft ernaar om al haar onderzoek en onderwijs binnen een rigoureuus ethisch kader uit te voeren. Dit stelt zich in het bijzonder met betrekking tot het gebruik van proefdieren.
2. Universiteit Gent heeft een lange traditie van baanbrekend onderzoek met impact op de gezondheid, de behandeling en het gedrag van mens en dier, zowel binnen de levens- als de gedragswetenschappen. Het onderzoek in de levenswetenschappen is een geïntegreerd samenspel van verschillende benaderingswijzen: (bio)informatica en computationele biologie, biochemisch onderzoek, onderzoek in celculturen, onderzoek op materiaal afkomstig van (proef)dieren, dierproeven, onderzoek op menselijk materiaal en onderzoek bij gezonde en zieke mensen en dieren. Elk van deze deelonderzoeken heeft zijn eigen unieke mogelijkheden en beperkingen, en slechts door een geïntegreerde aanpak kan men waardevolle resultaten boeken. De Universiteit Gent is overtuigd van de bijzonder grote en onmisbare meerwaarde van proefdieronderzoek met het oog op (concrete) kennisontwikkeling ten bate van mens én dier. In die gevallen waar proefdieronderzoek noodzakelijk blijft, zorgt het immers vaak voor het beter begrijpen van specifieke ziekteprocessen en maakt het mogelijk dat nieuwe en/of betere behandelings- en preventiemethoden voor ziekten worden uitgetest.

Deze overtuiging staat echter niet in de weg dat onderzoekers gebruik dienen te maken van manieren om het aantal proefdieren en het lijden en/of ongemak dat proefdieren ondervinden, zo veel als mogelijk, terug te dringen en uiteindelijk, voor zover mogelijk, te streven naar een onderzoekssetting zonder proefdieren (zie verder punt 4). Indien het onderzoek dit toelaat, worden (eerst) andere experimentele vormen van onderzoek gebruikt en blijven dierproeven beperkt tot een, zij het bijzonder cruciale, aanvulling (*werken met alternatieven*).

De universiteit wendt ook de aanwezige expertise aan, vanuit de verschillende vakgebieden die relevant zijn in het ethisch- en welzijnsperspectief van (proef)dieren om, samen met haar onderzoekers, proactief op zoek te gaan naar proefdiervrije alternatieven en de ontwikkeling en het gebruik ervan verder te stimuleren (*werken aan alternatieven*). In het bijzonder is het de wens van de Universiteit dat het werk rond proefdieren in een multiperspectivistisch kader gebeurt, en dat er rond deze thematiek een dialoog bestaat tussen ethici en levenswetenschappers.

3. Met vooruitstrevende vormen van onderwijs leiden we aan onze universiteit de experts van morgen op. Daarbij is het van belang studenten zoveel mogelijk vertrouwd te maken met de realiteit van het werkveld en mogelijkheden te bieden om hun vaardigheden maximaal te ontplooiën. Om die reden nemen ze vooreerst een belangrijke rol op in de behandeling van patiënten (mens en dier), steeds onder nauwgezette begeleiding. Via een doorgedreven samenwerking tussen onderwijs en onderzoek wordt op het vlak van het gebruik van proefdieren zo veel als mogelijk gedeeld en gecombineerd. Zo worden reeds aanwezige proefdieren voor onderzoek, of afgeleid materiaal daarvan, ten dienste gesteld van diergeneeskundig onderwijs. De draagkracht en het welzijn van het dier staan hierbij steeds voorop. Tegelijk probeert men handelingen ook zoveel als mogelijk te combineren, zodoende in één handeling zowel meerwaarde voor onderzoek als onderwijs te realiseren, zonder het dier extra te belasten.
4. Universiteit Gent steunt ten volle het principe van de 3 V's, waarin gestreefd wordt naar alternatieve methoden voor het gebruik van dieren voor experimenten (Vervanging), naar het gebruik van een verminderd aantal dieren zonder in te boeten aan wetenschappelijk resultaat (Vermindering) en waarbij ook proefdieren met alle nodige zorg worden omringd om aan hun welzijnsbehoeften te voldoen en stress, pijn en ander ongemak zoveel mogelijk tegen te gaan (Verfijning). Dierenwelzijn krijgt in deze benadering bijzondere aandacht. De dieren moeten in de best mogelijke zorg- en welzijnssituatie worden gehouden - omwille van het belang dat aan een dierenleven wordt gehecht. Alle medewerkers die aan onze instelling met proefdieren werken, hetzij voor wetenschappelijke, hetzij voor educatieve doeleinden, moeten proactief het engagement opnemen ten aanzien van het welzijn van de dieren onder hun hoede.
5. Alle proefdieronderzoek dat aan de Universiteit Gent wordt uitgevoerd, dient uiteraard te gebeuren minimaal in overeenstemming met de ter zake geldende wetgeving en alle daaruit voortvloeiende duidingsdocumenten, inclusief beleidsteksten en/of codes, zoals verspreid door de verschillende bevoegde niveaus. Indien UGent onderzoekers rechtstreeks betrokken zijn bij het opzetten en/of uitvoeren van een proefdierexperiment buiten de eigen instelling bv. in partnerschap met een buitenlandse universiteit, dienen ze de ter zake geldende wetgeving van dat land te volgen, voor zover deze strikter is dan de in België geldende wetgeving. In geval deze

minder stringent zou zijn, geldt de Belgische als minimaal richtinggevend kader.

Aangezien een goede rapportering van het onderzoek en de resultaten ervan essentieel zijn voor de waarde en het nut van dierproeven, wenst de Universiteit Gent dat onderzoekers, waar mogelijk, de ARRIVE Guidelines, of soortgelijke opvolgers, hanteren. Bovenop het opvolgen van wetgevende en/of leidinggevende documenten, dienen onderzoekers ook proactief in te zetten op het realiseren van een zogenaamde 'culture of care'. In dergelijke setting wordt maximaal gestreefd naar de optimalisatie van de zorg voor en het welzijn van de proefdieren.

6. De Universiteit Gent erkent het belang van een gedegen controle op de naleving van de vigerende wetgeving en verwacht van haar onderzoekers dat zij zich vrijwillig en volledig ter beschikking stellen van de wettelijk bevoegde controleorganen. Voor zover deze controleorganen zich situeren binnen de instelling, engageert de Universiteit er zich toe om te voorzien in een correcte institutionele inbedding van deze actoren met de nodige zichtbaarheid en voldoende ondersteuning naar een transparante, kwalitatieve én kritische dienstverlening. Naast de wettelijke voorziene controlemechanismen organiseert de Universiteit Gent ook een interne klachteninstantie, die ingebed zal worden in het beleid rond wetenschappelijke integriteit en ethiek.
7. Onderzoekers en personen betrokken in proefdieronderzoek dienen de nodige ondersteuning en begeleiding te krijgen om te kunnen voldoen aan de hoogste ethische standaarden en zich te ontwikkelen tot vooruitstrevende partners op vlak van ethiek en welzijn van proefdieren. Dit veronderstelt een doorgedreven wisselwerking tussen de onderzoeksgemeenschap en de instelling en krijgt vorm in een proactief engagement van beide partners om verder te gaan dan de wettelijke voorzieningen (bv. door het uitwerken van specialistische trainingsmogelijkheden; het vergroten van het bewustzijn en het stimuleren van kritische reflectie door events en debatmomenten; het inbouwen van onderzoeksacties specifiek gericht op dierenwelzijn; enz.).
8. De Universiteit Gent engageert zich als instelling niet alleen naar de proefdieren maar neemt bovendien een proactieve rol op om de betrokkenheid van zowel het brede publiek als andere relevante actoren te stimuleren, om een breed draagvlak te creëren voor haar werkzaamheden en de gevolgen daarvan. Dit geldt onder andere ten aanzien van, maar niet beperkt tot, het uitwerken van een diervriendelijk traject na het uitvoeren van de dierproeven, bv. door het voorzien in adoptiemogelijkheden voor proefdieren. De instelling neemt ook een actieve rol op in het vorm geven van de toekomst van het proefdierbeleid, met bijzondere aandacht voor het optimaliseren van de wettelijke verplichtingen om zodoende het welzijn van de dieren ook écht te verbeteren.
9. De bepalingen van dit beleidsplan zijn van toepassing op alle onderzoek dat wordt uitgevoerd aan de UGent en/of gelden voor alle onderzoekers, verbonden aan de UGent ongeacht hun statuut of financieringsbron. In die constellaties waarin de Universiteit Gent een betrokken partij is (maar waar het onderzoek niet wordt uitgevoerd aan de eigen instelling), neemt zij het engagement op om zich maximaal in te zetten voor het kenbaar maken van haar beleidsprincipes ten aanzien van dierproeven en deze zo maximaal mogelijk in de praktijk toe te passen.